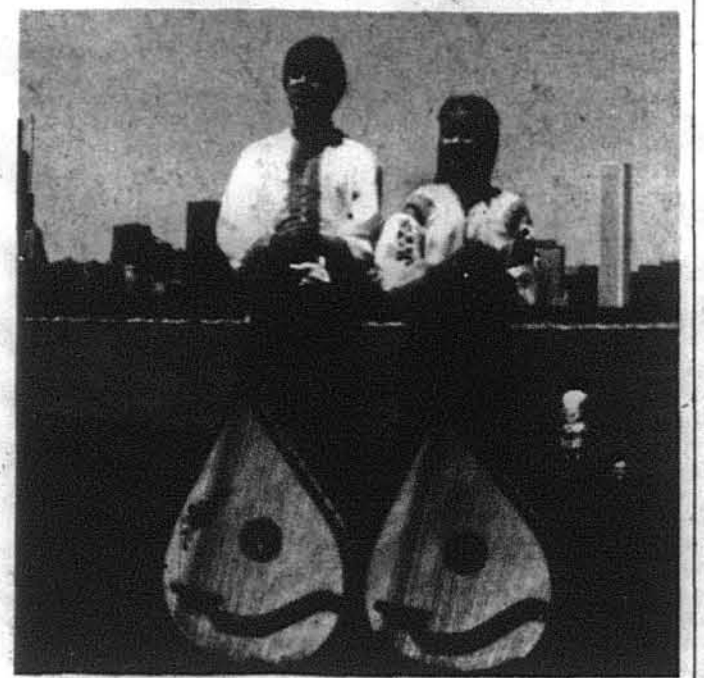
Пам'ятайте про Україну!

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda", 30 Montgomery St. Jersey City, N.J. 07302
Телефони: (201) 434-0237 (201) 434-0807
з Ню Йорку (212) 227-4125
УНСоюз (201) 451-2200
з Ню Йорку (212) 227-5250

РІК LXXXVIII. Ч. 165. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СЕРЕДА, 2-го ВЕРЕСНЯ 1981 ЦЕНТІВ 25 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, WEDNESDAY, SEPTEMBER 2, 1981 No. 165. VOL. LXXXVIII

ВІДБУВСЯ СПІЛЬНИЙ СОЮЗОВИЙ ДЕНЬ В ЧИКАҐО

Бандуристи Павло і Мотя Пошиваники під час виступу на Союзовому Дні в Чикаго.

Чикаго, Ілл. (О.П.). — Заходами Окружного Комітету Українського Народного Союзу і Окружної Ради Українського Братського Союзу Чикаго й околиці тут в неділю, 16-го серпня ц.р., відбувся Союзовий День на український кооперативний оселі в Равнд Лейку із гаслом „Об'єднаними силами до спільної мети".

В 11-ій годині ранку відбулася польова Служба Божа, яку відправив о. шамбелян Петро Леськів із парафії св. Миколая. Опісля під відкритим небом біля 200 гостей засіло за столами до спільного обіду. Інші обідали в кафетерії або також надворі коло печі з ковбасками і котлетами. На оселі було понад 600 гостей.

Спільний обід коротким словом відкрив голова святочного комітету д-р Павло Турула, який говорив і від імени голови комітету УНС Михайла Ольшаного. Тостмайстром був Роман Припхан. Від головного уряду Українського Братського Союзу привіт склав Павло Коновал, головний котролер. Від Українського Народного Союзу привіт склав д-р Мирон Куропась, заступник головного предсідника УНСоюзу. Коротку доповідь на тему „Союз на службі української людини" прочитав Омелян Плешкевич, голова Української Світової Кооперативної Ради.

У мистецькій програмі виступило кілька членів Ансамблю Юних Бандуристів ОДУМ-у: 10-річний Кері

(Продовження на ст. 3)

ДЕПАРТАМЕНТ СПРАВЕДЛИВОСТИ ЗАСТУПАТИМЕТЬСЯ ЗА В. ПОЛОВЧАКА

Вашінгтон. — Речник Департаменту справедливости Томас П. ДеКер, виступаючи на пресовій конференції категорично заперечив інформації в пресі, що, мовляв, згаданий Департамент не матиме нічого проти того, якщо апеляційний суд в Чикаго вирішить справу Володимира Половчака, українського юнака, який разом зі сестрою Наталею не бажали повертатися разом з батьками до Совєтського Союзу, в користь батьків. „Департамент справедливости, — заявив цейже речник, — буде й далі боронити справи В. Половчака і надане йому право азилю".

Томас П.ДеКер запевняв навіть кореспондентів, що Департамент справедливости наміряється вислати свої суґестії до Чикаго, з метою, щоб знайти приятелів для Володимира Половчака і запобігти остаточному рішенню суду у справі його повороту до СССР, бо опісля таке рішення буде тяжко оспорювати.

Суперечності між урядами ЗСА і СССР, як відомо, виникли на тлі неповнолітнього Володимира, який, мовляв, не має права сам за себе рішати і цю обставину використовують адвокати батьків, а зглядно совєтської амбасади у Вашінґтоні і Ліґи громадських свобід, яка стала по стороні батьків. Представники згаданої ліґи намагалися почерез своїх адвокатів добитись полагодження цієї справи шляхом обопільної домовлености між Департаментом справедливости і лігою але згідно із заявою речника Департаменту справедливости, Уряд ЗСА таку можливість відкинув, а генеральний прокуратор Вілліям Френч Смит й інші офіційні чинники підкреслили, що вони змагатимуться у федеральному суді за право азилю для В. Половчака, надане йому 13 місяців тому.

В ТЕГРАНІ ВІДБУВСЯ ПОХОРОН ПРЕЗИДЕНТА І ПРЕМ'ЄРА

Теґран, Іран. — При участи сотень тисяч людей відбувся в понеділок, 31-го серпня похорон вбитих бомбою попереднього дня президента Ірану Махоммеда Алі Раджая і прем'єра Мохаммеда Джавада Баґонара. Предсідник парляменту Гоятолісіям Гашемі Рафсанджані і головний суддя аятолла Абдулькарім Муссаві Ардабелі перебрали керівництво Іраном у характері своєрідного двоособового проводу.

В часі похорону і після нього товпи народу, які блокували вулиці столиці, підносили оклики проти ЗСА, проти колишнього президента Бані-Садра та проти вбивників. Рафсанджані виголосив надгробну промову, у якій він з одного боку намагався заспокоїти схвильованих людей і привернути їх віру у захитаний ісламський режим, а з другого заповів безпощадний терор проти всіх його противників. Міністер оборони полк. Муса Намджуй заповів: „Іранські вояки ісламу розпічнуть наступ на Америку і її наємників". Взагалі в часі похорону знов виявилося, що керівні чинники режиму й на далі не мають ані плянів, ані уяви, що далі робити й антиамериканською параноєю пробують виповнити порожнечу.

Аятолла Хомейні прийняв після похорону відвідувачів у своєму будинку і виголосив до них промову з балькону. У своїй промові він заповів продовжування дотеперішньої політики режиму. Він сказав: „Іранська нація, яка повстала проти потуг світу, не може бути спинена терором, або вбивствами".

Дотепер іранським чинникам безпеки не вдалося впасти на слід вбивників. Рафсанджані у своїй надгробній промові натякнув на те, що всі в Ірані і поза ним знають, що ворожі ісламському режимові сили проникли в ядро керівного персоналу. Одначе дотепер не вдалося знайти будьяких вказівок, чи бомбовий замах, жертвою якого впали президент і прем'єр був ділом правих кіл, чи лівих. На загал ще й далі панує загальне переконання, що найсильнішою революційною організацією є ліва ісламська фракція Муджагедін-і Хальк, яка поєднує у своїй плятформі традиційні елементи ісламу й модерну соціяльну політику. Тим вона зближена до модерних революційних націоналістичних рухів, які, виходячи з бази національного, приймують до всебічної розбудови, чи навіть перебудови нації у власній суверенній державі.

Побіч групи Муґаджедін останнім часом проявилися дуже активно в різних акціях проти уряду монархісти, які прагнуть повороту сина шаха на трон в Ірані. Монархісти схопили були воєнний корабель, відставлюваний з Франції до Ірану, та після кількаденного плавання по Атлантійському океані та Середземному морю віддали його до французького воєнного порту Тульону.

Після вбивства Раджая і Баґонара залишилося ще тільки двох людей з найближчої п'ятки коло аятолли Хомейні. Найважливіший у тій „п'ятці" аятолла Махоммед Беґешті, загинув уже раніше в подібному бомбовому замаху. Залишився в живих ще тільки предсідник парляменту Рафсанджані та міністер для екзекутивних справ Беґзад Набаві. До них тепер прибули міністер внутрішніх справ аятолла Різа Маґадаві-Кані та головний суддя аятолла Муссаві Ардабілі.

В МОСКВІ АРЕШТОВАНО СИНА С. КОВАЛЬОВА

Москва. — По черзі і пляново КҐБ вириває з суспільства всі прогресивні елементи й запроторює їх у тюрми. Останньо арештовано 27-річного Івана Ковальова, якого дружина й батько вже раніше були арештовані й засуджені. Івана арештовано під тими самими замітами, за які засуджене його батька й дружину, тобто за „антисовєтську агітацію і пропаганду".

В боротьбі органів совєтської влади з інакшедумаючими та опозиціонерами є виразна різниця між відношенням до російських вільнодумаючих і до національних патріотів. У відношенні до росіян совєтські органи радше виловлюють по одному, без особливого шуму та жорстокостей. Коли йдеться про ліквідацію національних діячів різних народів поневолених в ССCР, то КҐБ зразу арештовує, або принаймні застрашує цілу сім'ю та переслідує її. Має це на меті потероризувати й відстрашити від будь-якої патріотичної роботи якнайширше коло людей.

Після арешту І. Ковальова відставлено до тюрми в Лефортово. Закинули йому совєтські органи „протисовєтську агітацію та пропаганду". Його батько, Сергій, був арештований за те саме ще 1975 року й дістав за це п'ять років тюрми і три роки заслання. Перебування в тюрмі кінчається йому вже цього року й він буде перенесений в яксеь „отдальонноє мєсто вєлікой родіни". Не грозить йому нова розправа за новивиґаданий „злочин", як це щораз частіше стається з українськими патріотами, яких судять по черзі декілька разів, аж доки вони не загинуть, або не стануть невиліковними каліками. Дружину Івана Ковальова 32-річну Тетяну Осіпову, арештовано з початком цього року, в квітні її суджено і за те саме, за що будуть судити її чоловіка, вона отримала п'ять років тюрми і п'ять років заслання.

Дисидентські кола в Москві до краю пророжені арештами, передають, що інші дисиденти, які ще є на волі, сподіються бути незабаром арештованими, бо напастують із сексоти, які намагаються створити для КҐБ докази вини.

Картер підтримує китайську політику Реґена

Пекін, КНР. — Після переведення перших п'яти днів своєї десятиденної візити в КНР та перед відлетом до провінції Шіян, колишній президент ЗСА Джіммі Картер дав інтерв'ю для китайського телебачення. У тому інтерв'ю колишній президент не лише підтримав китайську політику теперішнього американського уряду, але й висловив побажання, щоб поширити й поглибити співпрацю тих обидвох великих країн".

„Я глибоко переконаний, що відносини між ЗСА і КНР будуть розвиватися і не увійдуть у стан застою", — сказав колишній президент. До цього він додав: „Я свідомий того, що Китай стоїть в обличчі можливої небезпеки з півночі і півдня (В'єтнаму, де СССР має свої бази) і ми не хочемо причинитися до того, щоб така небезпека постала ще й зі сходу". На думку президента Картера недавня візита державного секретаря Александра Гейґа до Китаю мала великі позитивні наслідки. Власне вона значно посунула вперед розвиток стосунків між Китаєм і ЗСА. Китайські лідери зі свого боку зробили все можливе для покращання тих відносин. Картер сказав: „Я не бачу найменших труднощів серед китайських лідерів у розумінні політики президента Реґена. Видно державний секретар Гейґ добре її з'ясував". Справу Тайвану, яка ще й далі викликує в декого сумніви, бачить Картер так само як президент Реґен. Він сказав: „Ми й на далі дивимося на ту справу, як складну й делікатну, але це справа, яку розв'яже китайський народ без втручання ЗСА".

На бенкеті, який видали в честь колишнього президента у великій народній залі, Картер перебрав функцію господаря. В часі бенкету і після нього він мав нагоду зустрітися практично з усіми головними діячами КНР. Крім цього, він, як і китайські лідери на чолі з прем'єром Джао Тціянг і лідером КПК Гю Йобаном, мав змогу обмінятися привітами й думками з численними американськими й китайськими гістьми.

УРЯД ЛІВІЇ, ЯКИМ ФАКТИЧНО КЕРМУЄ Муаммар Каддафі, рішив далі приспішено зброїтися. Дотепер Лівія закупила модерну зброю від Совєтського Союзу на понад десять більйонів долярів і купує далі. Лівія відома з того, що озброює різні терористичні групи в світі, а лівійський уряд висилає своїх терористів для ліквідації невигідних йому людей у різних країнах світу. Тепер лівійський керівний політичний діяч, один із найближчих співробітників Каддафі, заявив, що Єгипет та Ізраїль хочуть напасти на Лівію, а ЗСА будуть їх підтримувати. Ахмед Шаґаті, секретар Середземноморської прогресивної соціялістичної партії, яку створив Каддафі, заявив, що Лівія попросить в Москві допомоги, як тільки Ізраїль і Єгипет нападуть на неї.

В Америці

ВІДОМИЙ ІТАЛІЙСЬКИЙ ЛЮКСУСОВИЙ пароплав „Андреа Дорія", який вже 25 років лежить на дні моря біля берегів стейту Массачусетс після того, як його вдарив шведський океанічний корабель „Стокгольм", є об'єктом зацікавлення світу. З нього тепер „ловці скарбів" — нурці стараються добути всі коштовності, що пішли на дно у вогнетривких „сейфах" і які знавці обчислюють на мільйони долярів. Також у цих заходах виявлено, що „Андреа Дорія" була гірше пошкоджена в колізії, ніж припускалося. Тепер дослідницька експедиція Пітера Ґімбела знайшла в пароплаві велетенську діру якраз у серединній стіні приміщення з головними ґенераторами, що й спричинило таке швидке затоплення цього корабля в свій час.

ЯКЩО ВИ МЕШКАЄТЕ В „ГАЙ-РАЙЗ" апартаментовому будинку, важливим є виробити і практикувати плян втечі від вогню, — каже Інститут асекураційної інформації (Insurance Information Institute). Такий плян мусить включити креслюнок цілого поверху, показувати всі вікна, двері, сходові клітки (сходи) і всі інші шляхи для втечі у випадку вогню. Ці стежки для рятунку повинні бути позначені червоним на цьому креслюнку. Протипожежний алярм і вправи треба переводити час від часу, щоб кожний член родини знав, що чинити у випадку вогню, і як рятуватися втечею в найкоротшому часі. Додаткові інформації, — пише „Ю.С.Ньюз енд Ворлд Ріпорт" з 31-го серпня, — можна зачерпнути з безкоштовної брошури „Be Fire Smart. Tips for High-Rise Apartment Dwellers" з цього інституту, надіславши туди прохання про книжечку і конверту з зворотною адресою і наліпленим поштовим значком. Адреса Інституту: 110 William Street, New York, N. Y. 10038.

У світі

ТАНЮҐ, ОФІЦІЙНЕ ІНФОРМАЦІЙНЕ АҐЕНТСТВО Югославії, повідомило, що комуністичний уряд Альбанії розпочав велику й масову чистку серед членів своєї комуністичної партії та серед населення. Почалася чистка від усунення цілого ряду високих партійних достойників, опісля захопила нижчі партійні кадри, а тепер досягає не членів партії. Членам партії закидає режим неправильне або незадовільне виконування завдань, а не членам партії — нельояльність у відношенні до партії і її комуністичної доктрини. Як подає ТАНЮҐ, албанське радіо розпочало голосну кампанію проти різних „ворогів народу" й нацьковує на них населення. Албанське радіо повторяє, що „почалася нова, особливо важлива фаза клясової боротьби, яка матиме великий вплив на дальший розвиток революції".

ПІСЛЯ СВОЄЇ ПЕРШОЇ ЗАЯВИ, ЩО НЕВТРОННА бомба є американською справою, бо вона продукована й магазинована на терені ЗСА, канцлер Західної Німеччини почав висловлювати свої застереження проти її евентуального приміщення на терені Західної Німеччини. В часі зустрічі з лідерами Норвеґії на чолі з прем'єром пані Гро Гарлєм Брунтланд у відповідь на заяву прем'єра Норвеґії канцлер Гельмут Шмідт заявив, що ЗСА почали продукцію тієї бомби невчасота що Західня Німеччина погодиться магазинувати її на своєму терені тільки тоді, коли всі інші члени НАТО погодяться робити це на своїх теренах. Прем'єр Брунтланд заявила, що вона не передбачає такої ситуації, в якій вона погодилася б на приміщування тієї бомби на терені Норвеґії.

Відбувся вишкіл юнацьких виховників на „Вовчій Тропі"

Учасники вишколу юнацьких виховників на „Вовчій Тропі".

Іст Четгем, Н. Й. (орма). — Шістнадцять пластунів і пластунок у віці від 16-ти до 21-го року відбули цьогорічний вишкіл юнацьких виховників, який переведено, за дорученням Крайової Пластової Старшини ЗСА, тут на пластовій оселі „Вовча Тропа" в днях від 8-го до 16-го серпня.

Учасники вишколу охристили свій табір „Пісня в душі" — цю назву взято у скороченні зі заголовку твору „Про душу в пісні і про пісню в душі" українського поета Миколи Холодного, в якому автор описує знищення української народної пісні в контексті русифікації.

Учасники — члени пластових уладів юнацтва та старшого пластунства — прибули на вишкіл із різних станиць у ЗСА: Чикаго, Дітройт, Філядельфія, Ню Йорк, Нюарк, Ню Гейвен і Сиракузи.

Вишкіл провадили досвідчені юнацькі виховники: Христя Навроцька (голова виховного сектора в КП Старшині), комендантка; Рома Сохан-Гадзевич, заступниця коменданта; Михайло Хариш, бунчужний; Марта Коломієць, писар; Петро Лазарчук і Ляля Войтович, інструктори.

Прелеґентами були: Леся Лебедь (діловод юнацького вишколу в КПС), о. Маріян Процик, Роман Юзенів і музиколог Роман Савицький, який, між іншим, перевів дуже цікаву ґутірку про українські мотиви у світовій музиці.

Вишкіл також відвідала голова Крайової Пластової Старшини Евстахія Гойдиш.

Учасники вишколу вислухали ґутірки та обговорили такі теми: пластова виховна система, релігійне та національне виховання, ціль і ідеологія Пласту, роля виховника, українське середовище, різниці й схожості у виховних підходах до юнацтва і новацтва, психологічний розвиток молоді людини, юнацькі імпрези та плянування і переведення зайнять для пластунів у юнацькому віці (11-17).

Програма інтенсивного восьмиденного курсу включала також спів, вогники і практичні зайняття. Завершенням курсу було писання кожним учасником тримісячного пляну праці для юнацького гуртка.

Успішне закінчення такого вишколу є передумовою до провадження пластової виховної праці з юнацтвом.

Учасники мали також нагоду відбути прогулянку до театру в Четгемі, де літній ансамбль акто-

(Продовження на ст. 3)

СОЮЗІВКА ПРИГОТОВЛЯЄТЬСЯ ДО ВЕЛИКОГО ВІКЕНДУ З НАГОДИ ДНЯ СВЯТА ПРАЦІ.

КВАРТЕТ „МАЛЬВИ" УСПІШНО ДЕБЮТУВАВ НА ОСЕЛІ

Союзівка. (з.с.). — Ця розкішна і популярна оселя УНСоюзу, розташована на схилі одної з гір Кетскільського пасма, немов дозрілий овоч, очікує тисячних мас народу з усіх закутків Північно-американського континенту, які вже під кінець минулого тижня почали прибувати сюди.

Ці гості, які прибули на оселю, мали нагоду насолоджуватись виступами молодечих ансамблів в заключній фазі двотижневого фестивалю Свята Молоді, яке пройшло з неабияким успіхом, а десятки молодих мистців-аспірантів мали можливість пописуватись зразками їхньої творчости, заслухати суґестії і поради ряду їх старших колеґ та провести ряд дискусій і неформальних розмов на тему українського красного і прикладного мистецтв, їх різноманітности і всебічного розвитку.

Під час вечірньої мистецької програми, що нею вела конферансьє пані Аня Дидик, бурхливі оплески численних глядачів вповні заслужив собі квартет вокалісток „Мальви" з осередку СУМ-А з Чикаго, Ілл., який успішно дебютував тут з добірним і різноманітним репертуаром. Квартетові, який виступає в складі: Марійка Банах, Міра Басараб, Галя Левун і Марійка Гаврило (вона й мистецький керівник), щойно у вересні сповниться рік існування, чого ніяк не можна було зауважити у їхньому виступі, коли взяти до уваги індивідуальний голосовий потенціял, гармонізацію, ефекти і ориґінальну аранжеровку. Акомпаньювали молодим вокалісткам Павло Гончаров і Юрій Цепинський.

Програму вечора доповнив чотирма танцями ансамбль „Воля" з Картерету, Н. Дж., під керівництвом В. Юрченюка та висвітлення короткого монтажу прозірок-розповіді англійською мовою про УНСоюз, що його заініціювала Марта Кордуба, яка займається братською активністю в Головній Канцелярії УНСоюзу в співпраці з молодими мистцями — учасниками фестивалю.

Під час програми управитель оселі Володимир Квас подякував М. Кордубі за зорганізування цього першого Свята Молоді, всі учасники якого одержали спеціяльні грамоти УНСоюзу. А. Дидик представила присутних на залі союзових

Квартет „Мальви" з Чикаго

секретарів і організаторів, як теж заступницю головного предсідника Марію Душник з чоловіком д-ром Володимиром; колишнього головного предсідника Йосипа Лисогора з дружиною Марією та редактора „Свободи" Зенона Снилика з дружиною Ярославою.

Цього вечора під дещо захмареним небом гості забавлялись до звуків оркестри „Нічна Мелодія" з Рочестеру.

Крайові тенісові і плавацькі чемпіонати, вишукані мистецькі програми, забави до звуків кількох оркестр і замовлена оселею добра погода очікують численних гостей в наступний довгий, приємний вікенд.

У КЛІВЛЕНДІ ПОМЕРЛА АЛЕКСАНДРА ЛІДА КУСЯКА

Клівленд, Огайо. — Тут у понеділок, 31-го серпня ц. р., після довгої і важкої недуги померла на 49-му році життя Александра Ліда Кусяка з Мачалаґів, залишивши в глибокому смутку мужа Лева Кусяку та ближчу і дальшу родину тут, на поселенні і в Україні.

Похоронні богослужень ня будуть відправлені в такому порядку: Парастас — у вівторок, 1-го вересня, в год. 7:30 вечора; Панахида — в середу, 2-го вересня в год. 7:30 вечора, а похорон — у четвер, 3-го вересня, в год. 9-ій ранку. З похоронного заведення Колодія-Лазути відвезуть тлінні останки Покійної до української католицької церкви св. Йосафата, а відтак - на цвинтар свв. Петра і павла в пармі, Огайо.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Svoboda USPS (30-420 ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays, Mondays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302
Subscription 1 year — $40.00, 6 months — $22.00, 3 months — $12.00
UNA members 65¢ a month. Change of address — 50¢ Make checks or money orders payable to "Svoboda"
Postmaster: Send address changes to "Svoboda", P.O. Box 346, Jersey City, N.J. 07303

P.O. Box 346 Jersey City N.J. 07303

Дух Кобзаря над Елмайра Гайтс

Неділя, 23-го серпня, завжди залишиться в пам'яті кільканадцяти сотень американських українців у містечку Елмайра Гайтс у стейті Ню Йорк, бо в цьому дні тут посвячено і відкрито парк і пам'ятник Тарасові Шевченкові, найбільшому українцеві всіх часів.

Сталося це в час, коли у нашій Україні, країні наших батьків і дідів, Москва добиває рештки зорганізованого спротиву брутальній окупації — правозахисний рух, арештуючи всіх і вся, які творили відродження шестидесятих років в Україні, яке дало українській культурі такі імена, як Василь Симоненко, Вячеслав Чорновіл, Євген Сверстюк, Лев Лук'яненко, Микола Руденко, Юрій Бадзьо і багато багато інших, а на полицях українських і світових бібліотек Заходу, ба навіть у Китаї, стали твори — як „Лихо з розуму", „Інтернаціоналізм чи русифікація", „Приєднання чи воз'єднання", „Хрест" і „Хроніка опору" та інші; іншими словами — Москва душить дух Шевченка, котрий промовляв і промовляє устами цих і всіх інших правозахисників, борців за людські й національні права України й усіх поневолених народів у нелюдському СССР.

Це був властне Шевченко, який вперше так могутньо, як ніхто перед ним на всьому безмежжі колишньої білої російської імперії, промовив на захист всіх знедолених, всіх караних і переслідуваних. І це його нащадки, які в Україні створили в цих же часах і якраз у століття смерти Шевченка легенду шестидесятників. А тут, на поселеннях у вільному світі, також нащадки Тарасового духу дають свідчення отакою подією, як у Елмайра Гайтс, що вони його пам'ятають і йдуть його шляхом.

З цього пам'ятного дня маленька Елмайра Гайтс стане на світовій мапі України і україніки, як місцевість, де живуть гідні наслідування українські поселенці, які знали, як по-справжньому вшанувати Великого Тараса, Пророка і Кобзаря України.

І наче якоюсь волею звиш чи грою невиясненої долі якраз про Кобзаря — про багатьох українських кобзарів промовила газета аж в далекому від Елмайри Гайтс Ню Йорку, широковідомий „Ню Йорк Таймс", де також у цю саму неділю, 23-го серпня, рецензія на спогади покійного підсовєтського композитора світової слави Дмитра Шостаковича розпочалася довгим параграфом, від прочитання якого холоне кров у жилах — описом нечуваного й небаченого досі в історії всіх „голокостів" — розстрілу сліпих українських кобзарів і лірників брехливо зібраних безбожною большевицькою владою на „Перший Всеукраїнський Конгрес".. Це були вони, такі, про яких писав Шевченко; „сивий ус, стару чуприну вітер розвіває"; це були ті, що навчали не цуратись того слова, що мати співала, як малого повивала, з малим розмовляла; не цуратись того слова, що про Україну сліпий старець, сумуючи, співає під тином. Вони співали про минулу козацьку славу, про волю, що лягла спочить у високих могилах скрізь по Україні, і вони співали, про волю, що встане...Але їхнього співу і їх невидючих очей злякалися комуністичні посіпаки. І стався страшний злочин, сталося страхітливе злодійство — вбивство всіх їх. За це зло винуватці ще не відповіли перед історією... Але напевно відповідять на Божому суді і людському, якщо справедливість має панувати в світі для всіх, а не тільки для вибраних.

Ось про цих усіх, замучених за волю і за Україну, кобзарів, згадає кожний українець і кожна українка з нагоди відвідин пам'ятника Кобзареві і в столиці країни у Вашінгтоні, і в малому містечку Елмайра Гайтс, яке стало великим віднині, бо дух Шевченка і дух усіх кобзарів-мучеників витає над ним і над нами.

Д-р Мирон Куропась

ТАРАС ШЕВЧЕНКО

(Промова виголошена 23-го серпня в Елмайра Гайтс, Н.Й)

Шевченко — якою великою була його любов до українців, коли він ридав:

„Україно, Україно, Серце моє, ненько, Як згадаю твою долю, Заплаче серденько";

Шевченко — як добре він розумів трагічну історію його народу, коли він писав:

„Було колись в Україні ревіли гармати, Було колись — запорожці вміли панувати. Панували, здобували і славу і волю, — Минулося, осталися могили по полю..." „Не вернуться сподівані, Не вернеться воля, Не вернуться запорожці, Не встануть гетьмани... тільки ворог, що сміється..."

Смійся, лютий враже!
Та не дуже, бо все гине, —
Слава не поляже;
Не поляже, а розкаже,
Що діялось в світі,
Чия правда, чия кривда
І чиї ми діти.
Наша дума, наша пісня
Не вмре, не загине:
От, де, люди, наша слава,
Слава України!
Без золота, без каменю,
Без хитрої мови,
А голосна та правдива,
Як господа слово...

Шевченко, — який любив і шанував Америку, американські ідеали і американську свободу і просив: „Коли ми діждемося Вашінгтона З новим і праведним законом? А діждемось таки колись!"

Шевченко, — який знав, що повинен зробити його народ, щоб здобути волю, і залишив нам свій Заповіт, що його передає одне покоління українців другому поколінню і далі: „Поховайте та вставайте, Кайдани порвіте, І вражою злою кров'ю Волю окропіте."

Хто був Тарас Шевченко? Хто був цей чоловік, що його так любить і шанує його народ ось вже 120 років після його смерти? Хто був цей бард, незвичайний співець, чиї слова викликають сльози глибокої туги і великої надії в багатьох-багатьох і такий довгий час?

Але питання є вірніше — не хто був Шевченко. Питання є радше — хто є Шевченко? Бо Шевченко насправді і дійсно для нас живий. Шевченко живе! Народився він кріпаком у кріпацтві, що було станом загальним гніту для українців, що жили під російською царською неволею. Але Тарас Шевченко зумів піднестися над тим нещасливим станом його життя і з допомогою приятелів був викуплений з кріпацтва на волю. Незабаром він поставив свою печать у світі мистецьких досягнень, спочатку як мистець-маляр, а згодом як поет.

Але Тарас Шевченко був більше ніж поет... Він був Майстром прегарної і мелодійної, але ворогом подавленої української народної мови і він підніс її, як дорогий діямант до нових висот літературної досконалости, висот, яких ніхто інший досягнути не міг і не може. Він влив свою душу в рядки своєї поезії, а його геній умістив у ці рядки все горе, всі мрії й бажання, всі найпотаємніші думи українців.

Як його народ, що страждав у ярмі брутального і безпросвітнього російського панування, так і Шевченко своїм життям і своєю творчістю ділив його болісну долю. Він знав, що його люд знайде розраду й лік на народні рани з його слів, але він також знав, що ворог глумитиметься над ним... „А до того Московщина, Кругом чужі люди..." „Насміються на псалом той, Що виллю сльозами; Насміються!... Тяжко батьку, жити з ворогами!..." Але Шевченко був кимось значно більшим, ніж тільки геніяльним поетом. Він був також революціонером, борцем за волю, демократом, був таким, хто переводить сам у життя все те, чого навчає інших, все те, за чим тужила його душа. Він був одним з основоположників Кирило-Методієвського Братства, першої української політичної організації, і тим, хто дав прапор, встановив напрямні для духу українського відродження і націоналізму, що якраз тоді прокидався в Україні поміж українським народом.

Але Шевченків патріотизм, його націоналізм був націоналізмом, базованим на гуманних засадах і людяності, на толеранції, любові ближнього і на пошані для індивідуальних людських прав. Це є такий націоналізм, який українці іcповідують сьогодні; це не націоналізм тоталітарного права і тоталітаристичного ладу.

Шевченко страждав через його вірші, через його ідеї і через його великий патріотизм-націоналізм. Його творчість привабила увагу російського Третього відділення, таємної поліції, і його покарали Сибіром на десять років солдатчини, де — з наказу самого царя — йому суворо заборонено писати і малювати. Шевченко помер через три короткі роки після звільнення з казамату; йому було тоді всього 47 років.

Перший рік на засланні писав Шевченко: „Мені однаковом,чи буду Я жить в Україні, чи ні. Чи хто згадає, чи забуде Мене в снігу на чужині — Однаковісінько мені. В неволі виріс між чужими і, неоплаканий своїми, В неволі, плачучи, умру, І все з собою заберу — Малого сліду не покину На нашій славній Україні, на нашій — не своїй землі. І не пом'яне батько з сином, Не скаже синові: — Молись. Молися, сину: за Вкраїну Його замучили колись. — Мені однаково, чи буде Той син молитися, чи ні... Та не однаково мені, Як Україну злії люди Присплять

(Закінгення на стор. 4)

Ярослав Гайвас

ТАЛАНТ НА СЛУЖБІ ВОРОГА

II

Боляче, що серед талановитих, які є на службі ворога, — багато українців. Це властиво наша історична трагедія. Провідні українські люди, великі таланти будували царську імперію й допомагали їй закріпачувати український нарід. За Петра Першого Теофан Прокопович, киянин з роду, а відтак професор Київської академії, перейшов до Москви на службу Петрові. Властне він найбільше допоміг Петрові у його перемогах і успіхах та був фактичним співтворцем Петрової системи, яка перетривала довгі десятиліття. Теофан Прокопович побудував тривалі мости, якими цілі століття сунула й далі суне широкою хвилею в Україну російська влада. Князь Олександер Безбородько, член Генерального суду київського козацького полку, став дорадником цариці Катерини і її канцлером. Типовий малорос, який як і Прокопович, своїм великим талантом, якого йому не пожалувала природа, окрушинами з царського стола допомагав утримувати Україну в російському духовому підданстві.Це він порадив відновити в Україні Генеральний суд, щоб придушити фермент серед козацької старшини, та одних, давши їм високі пости, задоволити й поставити на бік царя, наслідника Катерини і їхніми руками давити інших.

Теофанів Прокоповичів і князів Олександрів Безбородьків не бракує в Україні й сьогодні. На VII з'їзді літератів СССР виступив один з тих найголовніших того роду типів, Павло Загребельний, перший секретар правління Спілки письменників України. Талановитий повістяр, автор багатьох цікавих творів, насичених проросійською отруєю.

Це властне Загребельний переплюнув російських шовіністів у розславленій комуністичною партією повісті „Смерть у Києві". В цій повісті Загребельний перевів ревізію історичної оцінки жорстокого руїнника Києва Андрія Долгорукого Боголюбського. Історія, навіть російська, знала руїнника Києва Андрія Долгорукого як жорстокого себелюба, жадного влади й почестей зі зовсім вузьким колом інших заінтересувань. Загребельний зробив з нього мудрого, далекозорого правителя, одного з перших „собірателів русских земель." І за це на нього падають ласки Москви. Російські літератори, критики, а навіть історики залюбки цитують Загребельного вигадки про Андрія, руїнника Києва. Для Загребельного кладення основ російської імперії було найвищим осягом тієї доби.

Тож і не диво, що Загребельний на з'їзді письменників і поетів говорив насамперед про Брежнєва: „Щойно планета почула слова найвизначнішого борця нашого часу за мир Л. І. Брежнєва, виголошені з Кремлівської трибуни на сесії Верховної Ради СРСР: „Треба зробити все, щоб забезпечити право людей на життя. І в цій справі не може бути сторонніх і байдужих: вона стосується всіх і кожного".

Після таких неймовірно підлабузницьких слів під адресою „Ілліча Другого", заговорив письменник Загребельний про XXVI з'їзд КПСС: „Програму миру прийняв XXV з'їзд КПРС, XXVI підтвердив її. Радянські люди добре знають, що таке війна. Як нагадування про все це і як горда пісня про доблесть радянських воїнів, які захистили Вітчизну і світ від фашизму, звівся на високому дніпровському березі в Києві величний меморіяльний музей Вітчизняної війни 1941-1945 рр."

Це про жахливу й бездарну споруду, страхопуда над Дніпром, що його большевики поставили з нагоди 40-річчя Другої світової війни, яку вони самі на спілку з Гітлером започаткували, розхвалив такими словами Загребельний. Цей горе-пам'ятник має протиставитися іншому пам'ятникові, що на недалекій Володимировій Гірці, пам'ятникові Володимира Великого й події, яка навіки пов'язана з ним — охрищенню Русі-України. Загребельний знає це, бачить це, але все таки біжить за московським возом. Він розуміє добре, це видно з його творів, що перед українським народом, який знов опинився на великому історичному роздоріжжі, є два шляхи: той, що його накреслив Володимир Великий і який символізований його пам'ятником на Київських горах, і той, що його започаткував Андрій Долгорукий Боголюбський, який символізує незугарний страхопуд, що його декілька тижнів тому відслонив Брежнєв. Загребельний далеко перед іншими вибрав той другий шлях і робить усі зусилля, щоб штовхнути на нього український нарід. У цьому йому не перешкоджає свідомість російського шовінізму, про який він на тому з'їзді в Москві сказав: „Адже не секрет, що часом трапляється ще у нас таке, коли надзвичайно цікаві явища національних літератур лишаються мовби для „внутрішнього вжитку", в той час як речі незначні (але зате претензійні) всіляко роздуваються і підносяться до рівня всесоюзного. Скільки тут смаківщини, випадкових розумувань випадкових людей і просто дилетантизму!"

Поруч Загребельного, на тій самій трибуні, виступив другий трубадур малоросійщини, також намічений Москвою для юдиної роботи серед свого рідного народу. Цеж бо людина відносно молода, 1936 року народжена, лікар, що став поетом і поет, що став поліційним доносчиком у своїй службі і панегіристом та фальшивником у своїй горелітературній творчості — Віталій Коротич. Коротич „з честю" виконав

(Закінгення на стор. 4)

Святослав Караванський

Дружня бесіда

ПИТАННЯ: Як посилити акцію протестів на чужині?

ВІДПОВІДЬ (доповнення): Стаття Я. Татомира „Як здобути приятелів серед політиків" („Свобода", ч. 154 від 14-го серпня) інформацією про методи роботи Філядельфійського Комітету Оборони Національних та Людських Прав України може бути зразком, як треба популяризувати діяльність комітетів захисту політв'язнів. Стаття дає уявлення про діяльність комітету, проте Інформація про неї далеко не вичерпана. Хочеться додати, що члени згаданого Комітету мають природні здібності до політичної діяльности, правильно розуміють комплекс українських проблем, тверезо оцінюють явища та події сучасности. Мені здається, що ширше ознайомлення з „буднями" Комітету було б корисне для багатьох, хто бере участь у політичному житті, а надто для тих, хто хоче здобути на цій ниві якісь успіхи.

ВИТЯГ З ЛИСТА: Залюбки читаю в „Свободі" ваші корисні роздуми... Ой, як наша спільнота в діяспорі потребує доброго глузду та єдности! (І. Кмета Ічнянський).

ВІД АВТОРА: Єдність та співпраця усіх національних сил — це те без чого неможливе здійснення національних прагнень будь-якого поневоленого народу, в тому числі і нашого.

Чи усвідомлюємо ми всі до кінця важливість і невблаганність цієї тези?

Я кажу „невблаганність", бо без єдности та співпраці будуть приречені на невдачу всякі спроби здійснення наших сподівань, і в першу голову всякі спроби знайти підтримку нашим ідеям у широких українських масах.

Коли хто думає, що зможе здобути повагу і авторитет в українському народі, ідучи під прапором внутрішніх міжусобиць та гризні, той глибоко помиляється. Міжусобна, взаємознищувальна боротьба нічого крім компромітації нам не принесе, як не приносила і не приносить сьогодні.

Чи можемо ми всю нашу діяльність, усю нашу духовну сферу підпорядкувати цій очевидній істині, поборовши в собі дріб'язковість, заздрість, крайню самозакоханість, егоїзм, бажання хай там що, а бути на чолі, бажання хай що зробити шкоду своєму політичному конкурентові, бажання принизити свого більш авторитетного краянина? Чи можемо ми бути справжніми братами во Христі до своїх же єдинокровних братів?

От питання на які мусить відповісти кожен з нас, якщо ми доросли до того, щоб розуміти і це питання і його вагу для нас. Якщо ж ми не доросли, то не нарікаймо ні на кого. Ми самі ковалі нашої долі.

З ЛИСТІВ ДО РЕДАКЦІЇ

А. СОЛЖЕНІЦИН, ЛЕНІН І НЕПОДІЛ СССР

Отже, заноситься на нову дискусію, при незакінчених розмовах українсько-польськими та українсько-жидівськими. Лист О. Солженіцина на українську тему нагадує національну політику Леніна. На цю тему написано у світі напевно із сотню книг. А ленінську національну політику можна описати кількома словами. Вона називається „поронінська" національна політика Леніна. Поронін місцевість біля Кракова, де за вибуху Першої світової війни перебував Ленін. Коли розпочалася війна, австрійська жандармерія заарештувала Леніна і він так перелякався, що післав телеграму австрійським соціял-демократам: визволяйте! Ті визволили.

А поронінська ленінська національна політика незвичайно проста і маломовна. Національна і державна незалежність України? Добре, але перед тим треба вияснити, чи така незалежність не суперечить інтересам російського пролетаріяту. Історія показала, що „суперечить".

О. Солженіцин не раз відпекувався від політики, впевняв, що він не політик, політика його не цікавить. Та все таки! Отож його останній погляд. Росіяни й українці мають об'єднатися для спільної боротьби з комунізмом , і тільки після його упадку (коли і як невідомо) можна буде говорити про незалежність чи федерацію України. Як же близько до погляду Леніна. Після упадку московського комунізму знову треба буде питати російський „пролетаріят" згоди на українську незалежність.

Більшість з так званої третьої хвилі російської еміграції, як і вся перша та друга хвилі еміграції, є за неподіл теперішньої червоної імперії. Самі теоретичні розмови про можливість розподілу СССР на національні держави лякає росіян сливе усіх політичних напрямків. Західня демократія лякає багатьох, хто приїхав з СССР, насамперед А. Солженіцина. Совєтський режим — це, мовляв, справа західньої імпортованої ідеології. „Шляхетним російським народом" керує жменька негідників і пройдисвітів. Російський народ, мовляв, поневолений в СССР, знищено його культуру, мову та історію. Хто знищив?

Білий рух росіян — збройний спротив проти большевиків після революції 1917 року, був справді шитий білими нитками. Той рух був більше протиукраїнський, як протибольшевицький. Національні визвольні рухи поневолених царською

(Закінгення на стор. 4)

П. Т. Байбак

У СОРОКОВУ РІЧНИЦЮ ВИМАРШУ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ В УКРАЇНУ

II

Третьою категорією людности на окупованій території була дуже малочисленна група недавніх членів комуністичної партії. Цей контингент складався з рядових, пасивних, часто-густо тільки номінальних, комуністів, що їх не обтяжували великі злочини перед народом; між ними були особи розчаровані комунізмом. Такі, без надто великого страху, пускалися на ризико залишитися у своїй місцевості. Старалися бути покірними й слухняними.

Але бувало й так, що деяких з цих комуністів залишали спеціяльно, з дорученням провадити конспіративну роботу.

Коньюнктуристи і хамелеони. У кожному суспільстві існує така категорія. Найкращою характеристикою цієї категорії можна вважати вислів китайців-червоногвардійців у Росії під час громадянської війни 1917-1919 років — „Твоя платить, моя стріляє"...

Агентура і симпатики комунізму. Це була невелика числом група. Проте зі залізною поставою і дисципліною. Працювала вона глибоко конспіративно.

Особливо характеристичним було те, що совєтська розвідка залишила на окупованій гітлерівськими збройними силами території на зовнішний вигляд нібито простих малопомітних людей, без титулів і дипломів, часто навіть не-членів комуністичної партії.

Уповання на українських братів із Заходу

Підвладне населення підсовєтської України ще задовго до Другої світової війни, починаючи від шкільної лави та в усіх ділянках соціяльно-економічного та культурного життя, через апарат преси та пропаганди, виховувалося у дусі „пролетарського інтернаціоналізму", гасел „культура національна за формою, а соціялістична за змістом", „боротьба з клясовим ворогом", „боротьба з пережитками капіталізму" і т. д. Починаючи з 30-их років, свято з нагоди роковин Т. Шевченка таємними інструкціями було заборонене, хоча платівки зі „Заповітом" та „Думи мої, думи мої" масово продавалися. Без розголосу було знято демонстрування кінофільмів „Тарас Шевченко", „Тарас Трясило" та інших. Натомість перед самою Другою світовою війною з великим пієтизмом та пропагандивною екстазою скрізь масово висвітлювано фільм „Богдан Хмельницький", прославляючи „возз'єднання" України з Москвою. Отже, духова ділянка підсовєтських українців у сфері національної свідомости та державницько-політичної думки суцільно заросла бур'яном та була наглухо закамуфльована.

Та проте, хоч у роздріб, знаходилися одиниці з інтелігенції та з лав студентства, обдаровані глибоким аналітичним розсудком, які пильно стежили за совєтською пресою і систематично на певний совєтський лад подаваними нею відомостями про боротьбу українців на Західньоукраїнських землях з польською владою: пацифікація Галичини на початках 30-их років, боротьба з КП/З/У на волині, процес у справі замаху на маршала Ю. Пілсудського, процес у зв'язку з убивством міністра Перацького, процес М. Лемика за замах на совєтського консула у Львові в 1933 році і т. д. У цих пресових звідомленнях було чітко зазначено, що тими акціями керує УВО і ОУН, зі вказівкою імен полковника Є. Коновальця та інших членів ПУН'у. Висновок для читача був ясний: у житті українського народу по той бік залізної заслони жевріє і променіє українська національна ідея. Це будило і зроджувало віру і надію на майбутнє для підсовєтського українця.

Так само багато української інтелігенції дореволюційного виховання міцно тримали в пам'яті вбивство Головного Отамана С. Петлюри у Парижі 25-го травня 1926 року, прекрасно розуміли мотиви цього вбивства та догадувалися, або дехто і знав, що в Західній Европі живе і діє когорта петлюрівців і Екзильний Уряд УНРеспубліки. Більшість тієї старої інтелігенції в останніх роках перед війною була фізично винищена, але все ж таки якась мала кількість залишилася при житті.

Прилучення Західньоукраїнських земель до СССР восени 1939 року та рівнож загарбання до своєї імперії в 1939-40 роках балтійських лімітрофів — Естонії, Латвії, Литви, а потім — Басарабії і Північної Буковини — вже не залишало в совєтському суспільстві ніяких сумнівів про неминучість у найближчому часі вибуху німецько-совєтської війни, що й сталося 22 червня 1941 року.

Від часу закінчення Другої світової війни досить численно подана мартирологія людських жертв на всіх теренах України, які впали не в боях на фронті, а знищили їх вогонь та кулемети сталінських преторіянців у тюрмах та казематах, для обезкровлення та обезголовлення українського народу.

У Харкові, столиці Слобідської провінції України, у днях 20-21 жовтня 1941 року, за два дні до виступу німецького війська, морем вогню, від якого погнулися залізні грати, у підвалах місцевого НКВД було спалено, без єдиного врятованого, багато тисяч в'язнів.

Перебуваючи в Харкові ще наприкінці листопада 1941 року, я в коридорах Харківської міської управи зустрів мого друга студентських років. Це був інженер Микола Михайлович Кононенко, мого віку; він був керівником відділу праці Міської управи. Ми також не бачилися на протязі останніх п'яти років. Але нам обом вистачило 10 хвилин речевої конспіративної бесіди, наслідком якої я вступив до Організації Українських Націоналістів, де, на сторожі її ідей і аспірацій, перебуваю і дію уже 40 років. У Харкові створено міцний і здоровий осередок ОУН, виключно з місцевих людей, молодшої та старшої генерації, з людей, які знали себе взаємно довгі роки під совєтським режимом. Не було потреби за будь-ким довго слідкувати, вивчати та перевіряти. Нас, які вступили до ОУН, перевірила і загартувала пекельна сталінська диктатура. Ми були однодушні, одностайні та солідарно однозгідні. Нашим моральним кодексом було: „Один за всіх, всі за одного". Пізніше це пророчо підтвердилося рятівничими заходами речників ОУН, коли з лабет Гестапо у 1942-1943 роках вихоплено декілька наших друзів способом підкупів та подарунків.

Ми не займалися тоді теоретично-академічними ділянками ОУН, як „декалог" чи ідеологія ОУН. Для тих речей ми не мали достатньо часу і це нас не припікало. Ми журилися і вболівали станом нашого народу, — як той стан поліпшити. І тому наші місцеві члени ОУН пішли в народ, розтопилися в ньому, з апостольським пієтизмом і вірою з пожертвою та самовідреченням від своїх інтересів сіяли зерна ідеї, віри та надії на майбутнє.

Для нас було дуже важливим знайти діягностику військово-політичних подій та їх переспективу. Наш осередок ОУН у Харкові та на провінції з Центральним Осередком ОУН з Києва та Львова періодично отримував об'єктивні інформації про події, що не зв'язали нас приписовими диктатами, інструкціями чи наказами. Нам була представлена можливість широкого виявлення ініціятиви згідно місцевих умов і обставин. Одначе було для нас непорушно ясним: гітлерівська доктрина з „Мein Kampf" залишилася дійовою політикою та програмою нацистської Німеччини з твердим курсом на перетворенням України на німецьку колонію.

(Далі буде)

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ ЗАКЛИКАЄ ВСІХ ВІДДІЛОВИХ УРЯДНИКІВ: ПРЕДСІДНИКІВ, СЕКРЕТАРІВ, КАСИРІВ ТА КОНВЕНЦІЙНИХ ДЕЛЕҐАТІВ ВЗЯТИ АКТИВНУ УЧАСТЬ В ПЕРЕДКОНВЕНЦІЙНІЙ КАМПАНІЇ. ЗА АКТИВНУ УЧАСТЬ І УСПІХИ В ЦІЙ КАМПАНІЇ ПЕРЕДБАЧЕНІ НАДЗВИЧАЙНІ НАГОРОДИ І ВОНА БУДЕ РІШАЛЬНА ДЛЯ ВИБОРУ КОНВЕНЦІЙНИХ ДЕЛЕҐАТІВ І ДЛЯ УЧАСТИ У КОНВЕНЦІЇ В ТРАВНІ 1982 РОКУ.

У першу річницю смерти інж. Б. Підгайного

Минулого 1980 року 1-го вересня, як тільки догасало канадське літо помер на 74-му році життя Богдан Підгайний. На жаль не всі його друзі, товариші по зброї та революційного підпілля, приятелі і знайомі, яких він мав багато, могли бути на його похороні, щоб востаннє сказати: „Прощай, дорогий і незабутній друже Богдане"... Таких, що не мали можливости сказати останнього „прощай" було багато по цей і той бік залізної заслони — підпільників, революціонерів, членів ОУН і УПА, до тих належить і автор цих рядків.

Св.п. Б.Підгайний багато років свого життя віддав для підпільно-революційній праці, з юнацьких років починаючи і останніми роками свого життя кінчаючи. Був він завжди у вирі визвольно-революційного процесу, віддаючи всі свої зусилля для своєї батьківщини за її рівне право серед вільних народів.

Св.п. Богдан належав до покоління, що виростало й формувало свій погляд безпосередньо після українських змагань, коли Україну поділили вороги. Перед нашою молоддю того часу були закриті дороги до високих шкіл, до університетів. В цій ситуації треба було, з одного боку, виявити сильне бажання жити вільним життям, протиставитись окупантам, а з другого, змагатись за здобуття освіти. Б.Підгайний став членом Української Військової Організації, яка перебрала дальшу боротьбу в інших обставинах після визвольних змагань. Згодом, коли прийшло переформування і виринула потреба створення ідеологічно-націоналістичної організації, завдання якої були ширші за УВО. В наслідок цього створено Організацію Українських Націоналістів і Богдан Підгайний стає її членом, бойовим референтом Крайової екзекутиви ОУН на західних українських землях. Це були початки. В той час треба було виявити чимало особистої ініціятиви і великого вкладу праці, щоб виконати взяті на себе обов'язки.

Після Версальського мирного договору треба було в якійсь формі довести до відома світу, що не може бути миру на сході Европи без вільної України. В тому напрямі проводила акції Українська Військова Організація (УВО), а згодом перебрала і в цьому напрямі діяла організація Українських Націоналістів. В цих акціях головну ролю відіграв, як один з провідних членів, інж. Богдан Підгайний. В цьому аспекті слід розглядати і атентат на польського міністра Броніслава Перацького, в якому брав активну участь Богдан Підгайний. З приводу цього атентату відбувся голосний процес, що знайшов широкий відгук у світовій пресі. На процесі були засуджені, крім Б.Підгайного, Степан Бандера, Микола Лебедь, Дарія Гнатківська, дружина Лебедя, Ярослав Карпинець, Микола Климишин, Іван Малюца, Євген Кочмарський, Катерина Зарицька, Ярослав Рак, Роман Мигаль і Яків Чорній. Засуд був — досмертне ув'язнення

Щойно Друга світова війна відкрила перед Богданом Підгайним, який після упадку Польщі опинився на волі, нові перспективи. Він включився в організаційну роботу. Коли в час догоряючої гітлерівської Німеччини формувалась І Українська Дивізія Галичина, діючий голова проводу ОУН та головний командир УПА генерал Тарас Чупринка — Роман Шухевич доручив інж.Богданові Підгайному піти до дивізії. Очевидно, це було пов'язано з певним пляном, який мав виконати Б.Підгайний. Завдання було: після військового вишколу частини дивізії мали перейти на сторону УПА. Розвиток воєнних подій і прискорений наступ більшовиків перекреслили все. Основні сили І Української Дивізії були кинені у бій під Бродами. Після Бродів, де Українська Дивізія понесла великі втрати і була розпорошена, не було можливості і не було кому переходити до УПА. Коли Б.Підгайний був з частинами Дивізії в Юґославії, він плянував перейти в Україну. З яких причин цей плян не був здійснений, невідомо. Б.Підгайному прийшлось ділити долю з дивізійниками в полоні в Реміні.

Як тільки Б.Підгайному вдалось вийти з табору полонених, він включився в організаційну працю. До речі, коли він був ще у полоні то Провід ЗЧ ОУН мав з ним контакт. При кінці 1940-их і на початку 1950-их років він очолював референтуру зв'язку з краєм. Його завданням було підбирати відповідних для цього осіб, вишколювати їх і з певними організаційними цілями висилати в Україну. Були різні шляхи, якими посилали кур'єрів в Україну. Були групи, які доходили до призначених місцевостей, але було й інакше. Шкода, що інж. Б.Підгайний не залишив жадних спогадів про свою таку багатогранну і цікаву діяльність в українському визвольному процесі. Незалежно від цього дещо про його працю пишеться в совєтській літературі. В російській книжці, що видана під назвою „Герой незримого фронта", збірник, Ужгород, видавництво „Карпати", 1978 р., поміщено оповідання „Жди мене на світанку", автором якої є Віталій Виноградський. Тут, власне, йде мова про Богдана Підгайного, який при допомозі англійців вишколював групу розвідчиків, які були перекинені літаком в Карпатські ліси. Очевидно, оповідання скомпоноване на розповідях зловлених кур'єрів Володимира Федоренка, Пімсти й інших. Тут є опис самого вишколу, і як їх зхопили більшовики. Спершу вони летіли з Лондона на острів Мальту, а з Мальти вже безпосередньо в Карпати. Перед їх відлетом вони одержали інструкції від Степана Бандери і Богдана Підгайного, який був з кур'єрами перед самим відлетом в Україну, себто на Мальті. Очевидно, в оповіданні є багато півправд, але є також факти, які допомагають відтворити правдиві образи.

Група кур'єрів, в якій був В.Федоряк, Пімста й інші, ще добре не приземлилась, як на них вже чекали більшевики, але цього в оповіданні не написано. В той час багато людей ломало собі голову, хто був зрадником. Англійці, як звичайно, підозрівали наших людей, але сьогодні вже ребус розв'язаний. Точно, коли, де і в який час будуть скинені парашутисти постійно інформував більшевиків відомий англійський контррозвідчик Філбі. Кур'єри, які йшли іншим шляхом, не мали цих пригод, бо про це не знав Філбі. Цю функцію Богдан Підгайний виконував до половини п'ятдесятих років.

У 1954 році, на доручення з України, Богдан Підгайний розійшовся з Бандерою і став по стороні Організації Українських Націоналістів за кордоном, яку в той час очолював проф. д-р Лев Ребет.

У 1956 році Б.Підгайний виїжджає з Німеччини до Канади, де почав працювати по своїй професії як інженер. Як виявилось, він був не поганим професіоналістом, а під кінець свого життя навіть став співвласником інженерської фірми в Торонто.

Б.Підгайний до кінця був провідним членом ОУН за кордоном і цікавився не тільки політичним, але також громадським і культурним життям. В останні роки він був активним в Братстві І Українськіої Дивізії.

При цьому слід згадати дружину св.п. інж. Богдана Гандзю, яка завжди мала велике зрозуміння і вирозуміння до його не раз дуже рисковної праці й не раз і допомагала йому. Мабуть, без цього гармонійного родинного співжиття і зрозуміння важко було б уявити успішність та ефективність праці Богдана Підгайного. Він не забував свою доньку Ларису, заміжню Пришляк, яку дуже любив. Крім цього, треба підкреслити, що в професійному, революційному і товариському житті він був надзвичайно товариською, милою добросердечною і шляхетною людиною. Таким залишився інж. Богдан Підгайний в моїй пам'яті. Хай цей скромний спогад буде виявом моєї пошани вдячности до нього.

Микола Галів

Відбувся спільний...

(Закінчення зі стор. 1)

Чорній заграв сольові точки „Взяв би я бандуру" і в'язанку українських мелодій. Мотя і Павло Пошиваники, які кілька годин перед тим повернулися з кобзарського табору ОДУМ-у в Канаді, в дуеті заграли „Йшли корови" та „Іде, іде дощ". Діти Лісової Школи, яка провадиться на оселі Равнд Лейку ціле літо, розважали гостей веселим співом і дитячими грами. Від управи Суспільної Опіки діти-виконавці дістали подарунки.

Наймолодший бандурист Кері Чорній.

Над вечір відбулися інформативні сходини-зустріч сеньйорів УНС і УБС у справі будови мешканевих домів для українських сеньйорів. Інж. Степан Куропась поінформував про довголітнє намагання УНСоюзу побудувати дім для емеритів на Союзівці, на жаль, покищо без успіху, тому що від федерального уряду не отримано фондів. Катерина Баран поінформувала присутніх, що в минулому році УБСоюз вже започаткував проєкт побудови мешканевих будинків для сеньйорів на „Верховині". Інж. Орест Бараник і Олександер Атановський поінформували про пляни будови мешканевого дому в Чикаго й околиці. До федерального уряду внесено два проєкти — будови на оселі Равнд Лейк і будинок в українській дільниці Чикаго. Обидва проєкти будуть на базі федеральної позики, покищо очікується відповідь із Вашінгтону. Д-р Роксоляна Гарасимів проаналізувала можливості побудувати мешканеві будинки для сеньйорів власним капіталом на базі неприбуткової корпорації.

Відбувся вишкіл...

(Закінчення зі стор. 1)

рів ставив п'єсу „Мюзик ман".

Крім цього, учасники відбули південну мандрівку та забавлялися на вечірці і на Вечорі „Юнака". Вечором „Юнака", який присвячено пластовому журналові „Юнак", вів Ромко Юзенів, який вже не раз був майстром церемоній на таких вечорах в пластовій станиці в Ню Йорку.

Вишкіл офіційно закрито у неділю вранці, 16-го серпня, роздачею таборових відзначок та проголошенням першунів курсу.

Перше місце в точкуванні здобули Маруся Максимович і Ярема Гриців (обоє з Філядельфії); друге Орися Гриців (Філядельфія), Оля Явна (Нюарк) і Роман Колодчин (Дітройт); третє — Олег Данилюк і Влодко Яремчук (обидва з Ню Йорку).

УРЯДИ ФРАНЦІЇ І МЕХІКО ВИЗНАЛИ ОПОЗИЦІЮ, яка веде збройну боротьбу проти теперішнього уряду Ель Сальвадору, „репрезентативною політичною силою", яка має право мати голос у вирішуванні справ республіки Ель Сальвадор. Своє становище передали представники обидвох урядів при ОН теперішньому президентові Ради Безпеки ОН Хорге Іллюєка, представникові Панами. В своєму становищі уряди обидвох держав вимагають, щоб партизани були притягнені до перебудови уряду і зміни існуючої системи в Ель Сальвадорі. Проти цього рішуче запротестував уряд Ель Сальвадору, який заявив, що в ніякому разі не погодиться на включення в уряд представників партизан, які тероризують і мордують невинних людей та намагаються скинути уряд зброєю, а не виборчими картками. Зате представники Демократичного революційного фронту, в склад якого входять всі ліві елементи від крайніх лібералів починаючи, а на комуністах кінчаючи, рішили використати заяву Мехіко і Франції та на тій підставі вимагати подібних становищ від інших урядів. З тією ціллю вони організують з Мехіко, де вони мають свою квартиру, цілий ряд поїздок до різних країн. Мехіко ті поїздки фінансує.

УКРАЇНСЬКІ НАЗВИ В КАНАДІ

Оттава (УІБ-ОУПС). — Тут вийшло друком 60-те число „Ономастики" з нагоди Міжнародного Конгресу Назвознавства в Анн Арборі, Мич. 1981. Крім статтей про англійську й французьку ономастику, включені дві статті про українські назви в Канаді авторства проф. Яр. Рудницького й Яра Славутича. Обговорено й пояснено м. ін. такі топоніми: „Україна", „Шевченко", „Петлюра", „Ярослав" і інші на заході Канади.

НЕПРАВИЛЬНІ ПРІЗВИЩА

У вістці „Флоріо виявляє...", „Свобода" 1-го вересня ч. 164, сталася помилка у прізвищі голови українсько-американської організації демократів в Пассейку, тому подаємо, що ним є Іван Хомко. Прізвище голови такої ж організації Округи Ессекс — Віктор Лапичак.

Талант на службі...

(Продовження зі стор. 2-ої)

своє „соціяльне замовлення". Для нього вже немає української землі й українського народу, для нього вже є тільки „мисовєтські люди". І він говорив: „Ми — країна великого гуманізму і справедливости, і в нас є внутрішня готовість протиставитися всякому лихові, всякому насильству, в нас є бажання захистити життя і достоїнство; ми творимо й захищаємо життя і культуру сьогодні, будемо захищати завтра, завжди". Як бачимо доброго пропагандиста своєї справи підібрала „задрипанка Москва", — як казав Микола Хвильовий.

Але Коротичеві треба було напасти на Захід, на вільний світ. І він це постарався виконати: „Ми ж творимо перед лицем світу, в якому імперіялісти спрямували на нас реальні дула гармат, розгортають проти нас психологічну війну такої інтенсивности, що будь-який наш промах, будь-яке не в пору сказане слово обертаються проти нас".

Виконуючи те саме „соціяльне замовлення" Коротич напав на всіх тих що побачили безвихідля совєтської системи і хотять причинитися до виходу з нього зворотом до людини природи, до природного ладу, до села. Він перестерігав з трибуни проти народного відродження, а тим самим і проти національного, хоч це останнє слово він навіть побоявся висловити. Він сказав: „Часто в останній час в нашій літературі чути голоси про неначе вроджену і виключно на селах — тільки на селах! — передавану спадковістю духовість, про патріярхальність, яка зберігає (від кого?) криниці мудрости". Не в смак комуністичній партії зворот до села й до хлібороба. І Коротич, як собака на ланцюзі, накидається на них. Колись писав поет „Не так тії вороги, як ті добрі люди". І в такій ситуації, яка була на VII з'їзді письменників у Москві, власне ті „добрі свої люди" виконували найгіршу роботу для свого народу. На них дивилися численні узбеки, білоруси, литовці, лотиші, естонці та численні інші, які дивляться на українців і шукають у них прикладу, а знаходять зовсім щось протилежне.

Тарас Шевченко...

(Продовження зі стор. 2)

лукаві і в огні її, окраденую, збудять... Ох, не однаково мені."

Для тих українців, які прибули до Америки, Тарас Шевченко став символом народних сподівань і прагнень. З Шевченком познайомив Америку о. Агапій Гончаренко, православний священик з України, хто оснував тут, у вільному світі, часопис „Аляска Геральд". І в найпершому виданні цієї газети, 1-го березня 1868 року, о. Гончаренко вже написав про Тараса Шевченка і про ідеали Шевченкові на першій сторінці.

Перше Шевченківське свято відбулося урочисто на цих берегах кілька років пізніше, коли розпочалася масова українська еміграція до Нового Світу. Це було в 1894 році, з нагоди 80-річчя з дня народження поета і 33-річчя смерти, коли о. Григорій Грушка, український католицький священик і перший редактор і видавець „Свободи", склав вірша на пошану Шевченкові. Вірш появився в періодикові Українського Народного Союзу з 3-го квітня 1894 року (подається в англійському перекладі, як його прочитав прелеґент. Ред.):

„Spritually, Taras
We are at your grave.
And for you we pray to God
Grateful for that strength
Which we find in your words.
The dead will be resurrected
On the ruins of Ukraine
For liberty we will fight."

Цей віршик у честь Шевченкової пам'яті був першою поетичною спробою, що була опублікована українським американцем і він розпочав і утвердив традицію шанобливої, майже набожної відданости до Шевченка українців у Америці.

В роки, які слідували, американські українці ніколи не забували Тараса Шевченка, і вони утривалювали пам'ять про нього кожнорічним святкуванням на протязі ось уже сотні років. Українські американці, які мешкають в Клівленді, посвятили статую йому в 1940 році. Двадцять чотири роки пізніше вся українсько-американська громада зібралася у Вашінгтоні для посв'ячення Шевченкового пам'ятника в столиці країни. А сьогодні, сімнадцять років пізніше після тієї події, ми прибули до Елмайра Гайтс, Ню Йорк, щоб присвятити йому цей чудовий парк і посвятити його пам'ятник, йому — найбільшому поетові і українцеві всіх часів.

Що робить цю подію особливо важливою, це те, що до успіху її, до її вінчального закінчення причинилися не всі українці Америки, ані навіть якась значна громада на якомусь певному, немалому поселенні українців тут. Ні. Сьогоднішня подія стала можливою завдяки малій групі відданих шанувальників Тараса Шевченка, які мешкають у Елмайра Гайтс і в околиці.

Я схиляю шанобливо свою голову перед вашою візією і перед вашим завзяттям, вашою невичерпною енерґією. Це справді нечуваний успіх. Ви можете і ви повинні дуже - дуже пишатися тим, що ви осягнули. Сьогодні усі вільнолюбні українці в світі духом єднаються з нами, тут, в Елмайра Гайтс.

Так, Шевченко живе і через нього Україна живе, хоч все ще в неволі, хоч все ще в кайданах, хоч все ще без Вашінґтона з новим і праведним законом, — але живе, пульсує життям і надією...

Багато чого сталося, відколи Україна Шевченка поховала 120 років тому. Полум'я волі, — новий вогонь з Холодного Яру, коротко палахкотіли протягом Алкіонських днів Української Народної Республіки тільки доти, поки не було воно погашене російським окупантом, значно більше нелюдським, значно більше брутальним і безмежно більше руїнницьким, ніж ті тирани, що їх знав Шевченко під час його життя. Теперішніх тиранів тоді навіть ніхто не міг би собі уявити. Спадщина Леніна і Сталіна в Україні є спадщиною такого терору, який відібрав усі засоби існування в поневолених, депортував їх, переслідував їх і мордував. Це спадщина безбожництва, що зруйнувало або зачинило тисячі церков, Божих домів; це спадщина Ґулаґів, який послав тисячі (мільйони) українців по Сибірах і Соловках, де вони гинули тисячами в нечувано жорстоких таборах каторжної праці, в непозначених на карті, завжди замерзлій дикій незалюдненій тундрі. Це спадщина жаху, що його не можна окреслити словом; жаху, що створив штучно голод у багатій завжди на їжу Україні; голод, протягом якого вимерло сім мільйонів українських селян — чоловіків, жінок і дітей.

Всупереч, проте, всім цим несамовитим злочинам проти наших братів і сестер в Україні, злочинів, яких світ не вважає потрібним помічати і дуже рідко про них згадує, Шевченко і Україна ще не вмерли...: Сьогодні Україна кличе знову. Ці поклики і голоси є різні, але дух Шевченка є в них і з ними.

Руденко кличе.
Чорновіл кличе
Отець Романюк кличе.

Сьогодні, коли ми посв'ячуємо цей прегарний парк пам'яті Шевченка, пам'яті найбільшого сина України, і американським ідеалам свободи і справедливости для всіх, ідеалам, що їх він так дуже глибоко цінив і леліяв, нехай ми присвятимо себе святій справі визволення України і справі визволення усіх поневолених людей на землі. Ми, що маємо щастя, маємо благословення жити в цій найкращій у світі країні добробуту і свободи, не сміємо дозволити на те, щоб промінь світла і волі загас для тих, хто так дуже нещасливий. Нам, українським американцям, треба прислухатися до Шевченкових покликів тих, чиїми устами він тепер промовляє. Нам слід стати по боці дисидентів, борців за волю в Україні, бо вони є справжніми нащадками Тараса Шевченка, коли вони пишуть, як писав Руденко Микола: „О, яким могутнім є український народ, коли навіть вбивство кожного четвертого українця не могло зламати його духа. О ні, така країна не може бути назавжди обернена в рабство".

Сьогодні тут, в Елмайра Гайтс, ми всі, ви і я, посвячуємо пам'ятник надії американським принципам і ідеалам, живому Шевченкові. Нехай Бог благословить нас у цей історичний момент і нехай Він благословить усіх вас!

Най ця нагода для нас усіх буде прикладом, як треба будувати Україну в Америці. Най ця оказія буде заохотою для нас усіх до дальшої праці в наших громадах. Най цей момент буде початком нового руху в нашій громаді — Руху до єдности!

А. Солженіцин...

(Продовження зі стор. 2)

Росією народів так перелякали царських білих генералів, що вони вже в 1919 році поспішили запропонувати Червоній армії свою службу. Тоді до Червоної армії з царської перейшло 35,502 генералів і царських старшин. До Червоної армії також перейшло 3,441 армійських урядовців, прапорщиків і молодшого командного складу. Генерали царської армії: Брусілов, Зайончковський, Клембовський і Ґуттер, звернулися з закликом до всіх колишніх старшин царської армії, де б вони не були, вступати до Червоної армії і, не ощаджуючи життя, своєю чесною службою захищати „дорогу Росію" і не дозволити розчленувати її та пограбувати (Історія СССР, 1960, ч. 2, стор. 109)

У грудні 1931 року, після демобілізації, 33.7 відсотка командного складу Червоної армії були старшинами царської армії. Очевидно не всі вони поділяли большевицьку ідеологію, але погоджувалися з большевиками у дуже важливому — не дозволити розчленувати СССР, нехай так тепер зветься Росія.

Під впливом домінуючого великоросійського елементу, большевицька партія пішла назустріч великоросійському націоналізмові. Вироблено таку політичну платформу, яка забезпечила партії при владі підтримку російського населення. Так почалася еволюція большевизму в напрямку націоналізму. Для більшости членів партії — росіян такі гасла, як „диктатура пролетаріяту" і навіть „світова революція" поєднувалися з гегемонією совєтської Росії. Це був органічний процес. Тому не дивно, що вже в 1921 році у промові на Х з'їзді партії український комуніст В. Затонський, „керівник української парторганізації", скаржився на поширення в партії „червоного патріотизму", як вияву „російського патріотизму"

Михайло Кучер

Ню Йорк

НЕ „РЕВОЛЮЦІЙНІ", А „РЕВЕЛЯЦІЙНІ"

У закінченні п'ятого продовження есею Анатоля Камінського „Ситуація на Україні і висновки з неї", надрукованому в числі 163 щоденника за суботу, 29-го серпня, на 4-ій сторінці газети трапилися дві суттєві друкарські помилки: у першій колонці другий параграф знизу повинен бути не „Цим я хочу сказати...", а „Цим я не хочу сказати..." А в передостанньому рядку в цій же колонці четвертого параграфа знизу замість „революційні" має бути „ревеляційні", тобто ціле речення є таке: „Не було теж (на XXУІ з'їзді КПСС) якихось дійсно нових ревеляційних елементів у програмовій площині". — Ред.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

НЕДІЛЯ,
13-го ВЕРЕСНЯ 1981 р.

Рочестер, Н. Й. Місячні збори С-ва Пресв. Богородиці, 36-ий Відд., о год. 1:30 по пол. у кафетерії школи св. Йосафата при 940 Рідж Ровд у Рочестері. Проситься усіх членок взяти участь у зборах та вирівняти належні вкладки. — Стелла Гошовська, Марія Ковальчук, Параска Демянів.